



## Försvarsmakten

---

### Sammanfattning

I betänkandet behandlas 17 motioner om Försvarsmakten som väckts under den allmänna motionstiden hösten 2010.

I betänkandet behandlas också Riksrevisionens styrelses redogörelse om den nordiska stridsgruppen 2008 (redogörelse 2010/11:RRS9) samt 2 motioner som väckts med anledning av redogörelsen.

Utskottet föreslår att riksdagen *tillkännager* för regeringen som sin mening att en *luftförsvarsutredning* bör tillsättas.

Utskottet konstaterar att andelen *kvinnor* i Försvarsmakten är otillräckligt.

Riksdagen har tidigare tillkännagivit att riksdagen ska godkänna Sveriges fortsatta medverkan i *EU:s stridsgrupper*. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige ska bidra till EU:s stridsgrupper efter 2011.

Utskottet föreslår att motionen om luftförsvarsutredning *bifalls delvis* och att övriga motioner *avslås*. Utskottet föreslår vidare att Riksrevisionens redogörelse *läggs till handlingarna*.

Det finns fem *reservationer* och ett *särskilt yttrande* i betänkandet.

# Innehållsförteckning

Sammanfattning .....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut .....	3
Redogörelse för ärendet .....	5
Ärendet och dess beredning .....	5
Utskottets överväganden .....	6
Säkerhetspolitik .....	6
Insatsorganisationen .....	7
Grundorganisationen .....	11
Kvinnor, fred och säkerhet .....	12
Internationellt försvarsindustrisamarbete och militära kompetensnätverk .....	14
Nordiska stridsgruppen .....	15
Reservationer .....	21
1. Luftförsvarsutredning, punkt 3 (M, FP, C, KD) .....	21
2. Grundorganisationen, punkt 4 (SD) .....	22
3. Kvinnor, fred och säkerhet, punkt 5 (S, MP, V) .....	23
4. Återkomma om deltagande, styrning och information om den nordiska stridsgruppen m.m., punkt 7 (S, MP, V) .....	24
5. Rapportering om utlandsförband, punkt 8 (SD) .....	26
Särskilt yttrande .....	27
Luftförsvarsutredning, punkt 3 (SD) .....	27
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag .....	28
Redogörelsen .....	28
Följdmotionerna .....	28
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010 .....	28

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

## 1. Säkerhetspolitik

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fö208 av Göran Pettersson (M),

2010/11:Fö209 av Christer Engelhardt (S) och

2010/11:Fö237 av Andreas Norlén (M) yrkandena 1 och 2.

## 2. Insatsorganisationen

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fö217 av Isabella Jernbeck (M),

2010/11:Fö218 av Isabella Jernbeck och Finn Bengtsson (båda M),

2010/11:Fö221 av Anna SteeleKarlström (FP) yrkandena 1 och 2,

2010/11:Fö226 av Otto von Arnold (KD) och

2010/11:Fö227 av Kerstin Haglö och Suzanne Svensson (båda S).

## 3. Luftförsvarsutredning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om en luftförsvarsutredning.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2010/11:Fö210 av Peter Rådberg och Bodil Ceballos (båda MP).

*Reservation 1 (M, FP, C, KD)*

## 4. Grundorganisationen

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fö222 av Eva Flyborg (FP),

2010/11:Fö245 av Sten Bergheden (M),

2010/11:Fö247 av Urban Ahlin m.fl. (S) och

2010/11:Fö250 av Krister Hammarbergh (M).

*Reservation 2 (SD)*

## 5. Kvinnor, fred och säkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U236 av Eva Flyborg m.fl. (FP) yrkandena 7 och 8 samt

2010/11:U296 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 18, 19, 21 och 22.

*Reservation 3 (S, MP, V)*

## 6. Internationellt försvarsindustrisamarbete och militära kompetensnätverk

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Fö229 av Yvonne Andersson (KD) och

2010/11:Fö243 av Staffan Anger (M).

**7. Återkomma om deltagande, styrning och information om den nordiska stridsgruppen m.m.**

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fö6 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–3.

*Reservation 4 (S, MP, V)*

**8. Rapportering om utlandsförband**

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fö5 av Mikael Jansson och Richard Jomshof (båda SD).

*Reservation 5 (SD)*

**9. Redogörelse om den nordiska stridsgruppen 2008**

Riksdagen lägger redogörelse 2010/11:RRS9 till handlingarna.

Stockholm den 12 april 2011

På försvarsutskottets vägnar

*Peter Hultqvist*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Cecilia Widegren (M), Hans Wallmark (M), Åsa Lindestam (S), Annicka Engblom (M), Peter Jeppsson (S), Anders Hansson (M), Eva Sonidsson (S), Clas-Göran Carlsson (S), Staffan Danielsson (C), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Rådberg (MP), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Jansson (SD), Torbjörn Björlund (V) och Eva Flyborg (FP).

# Redogörelse för ärendet

## Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas motioner om Försvarsmakten som väckts under den allmänna motionstiden hösten 2010.

I betänkandet behandlas också Riksrevisionens styrelses redogörelse om den nordiska stridsgruppen 2008 (redogörelse 2010/11:RRS9) samt motioner som väckts med anledning av redogörelsen.

# Utskottets överväganden

## Säkerhetspolitik

### Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionerna.

### Motionerna

*Göran Pettersson (M)* anser i *motion 2010/11:Fö208* att Försvarsmakten inom ramen för 2011 års perspektivstudier bör redovisa konsekvenserna för Försvarsmakten av en *svensk Natoanslutning*.

*Andreas Norlén (M)* föreslår i *motion 2010/11:Fö237* att Försvarsmakten får i uppdrag att börja planera för att *ge militärt stöd* till stater i Sveriges närområde (*yrkande 1*). Försvarsmakten bör också få i uppdrag att börja planera för att kunna *ta emot militärt stöd* vid försvaret av Sverige (*yrkande 2*).

*Christer Engelhardt (S)* anser i *motion 2010/11:Fö209* att *Gotland* genom sitt geografiska läge i Östersjön kan utgöra platsen för ett strategiskt viktigt arbete i Östersjöregionen. Gotland bör vara en säkerhetspolitisk arena i Östersjöregionen.

### Bakgrund och tidigare behandling

#### *Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009*

I det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009 (prop. 2008/09:140, bet. 2008/09:FöU10) slogs solidaritetsförklaringen fast som innebär att Sverige ska kunna ge, ta emot och lämna militärt stöd på ett annat sätt än tidigare:

Sverige är militärt alliansfritt. Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avväjas i gemenskap och samverkan med andra länder. Det går inte att se militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige ska därför kunna såväl ge som ta emot militärt stöd.

#### *Natoanslutning och militärt stöd*

Ett enigt försvarsutskott har tidigare avstyrkt liknande *motioner* som den om redovisning av konsekvenserna för en svensk *Natoanslutning* (bet. 2008/09:FöU10) och den om planering för att *ge och ta emot militärt stöd* (bet. 2009/10:FöU8).

## Gotland

Gotlands säkerhetspolitiska betydelse har markerats genom det försvarspolitiska inriktningsbeslutet våren 2009. Genom beslutet ska stridsvagnsförband grupperas på Gotland.

## Utskottets ställningstagande

Någon utredning om konsekvenserna av en *svensk Natoanslutning* är för närvarande inte aktuell. Motionen om detta *avstyrks* därför av utskottet.

Utskottet utgår från att Försvarsmakten genomför en planering för att kunna *ge och ta emot militärt stöd*. Motionen behöver därmed *inte bifallas*.

Utskottet ser positivt på ett utvecklat samarbete och utbyte i Östersjöregionen. Det stärker säkerheten i en region där *Gotland* har ett strategiskt läge. Något särskilt uppdrag från riksdagen om detta behövs dock inte. Motionen *avstyrks* av utskottet.

## Insatsorganisationen

### Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en luftförsvarsutredning bör tillsättas.

Utskottet tillstyrker delvis motionen om en luftförsvarsutredning och avstyrker motionerna i övrigt.

Jämför reservation 1 (M, FP, C, KD) och särskilt yttrande (SD).

## Motionerna

*Peter Rådberg och Bodil Ceballos (MP)* föreslår i *motion 2010/11:Fö210* att det ska tillsättas en parlamentariskt sammansatt *luftförsvars- och flygin-dustrikommitté*. Den ska utreda flygvapnets framtid vad avser vapen, flygtid, baser, ledningssystem och nya flygplan samt tidsplan.

*Isabella Jernbeck (M)* framhåller i *motion 2010/11:Fö217* att i takt med att Östersjöns strategiska betydelse ökar växer också behovet av att övervaka Östersjön. Det är av stor vikt att Försvarsmaktens förmåga till patrullering och *övervakning av Östersjön och Västerhavet* säkerställs.

*Isabella Jernbeck och Finn Bengtsson (M)* föreslår i *motion 2010/11:Fö218* att regeringen ser över möjligheterna för Sverige att tillsammans med övriga nordiska länder ta ett ansvar för *luftpatrullering och luftövervakning av Baltikum och Island*.

*Anna SteeleKarlström (FP)* anser i *motion 2010/11:Fö221* att ett nytt vapenslag kallat *e-krig* bör organiseras i Försvarsmakten från de enheter i nuvarande vapenslag som huvudsakligen utför uppgifter relaterade till telekrig (*yrkande 1*). Det nya vapenslaget *e-krig* bör få det huvudsakliga

ansvaret i samhället i såväl fredstid som krigstid för en effektiv *samverkan* mellan samtliga *civila och militära insatser* relaterade till e-krig, telekrig, signalspaning, elförsörjning och datakommunikation (*yrkande 2*).

*Otto von Arnold (KD)* anser i *motion 2010/11:Fö226* att *hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna* bör utvecklas till en krishanteringsorganisation. Om hemvärnet används på rätt sätt, möjliggör det att ett försvar och ett krishanteringsverktyg finns tillgängligt över hela landet.

*Kerstin Haglö och Suzanne Svensson (S)* anser i *motion 2010/11:Fö227* att de *nya helikoptrarna* som anskaffas ska lämna *stöd till civil verksamhet* när det finns behov av detta.

## **Bakgrund och tidigare behandling**

### *Nytt vapenslag om informationskrigföring*

Riksdagen beslutade om *Försvarmaktens insatsorganisation* i samband med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet våren 2009 (bet. 2008/09:FöU10, rskr 2008/09:292). Insatsorganisationen består enligt riksdagsbeslutet av en strategisk och operativ ledning, logistikförband, arméstridskrafter, marinstridskrafter samt flygstridskrafter. Under ledningsförbanden finns en telekrigsbataljon.

Regeringen har därefter årligen i budgetpropositionen redovisat sin bedömning av vilka förband som bör ingå i insatsorganisationen. Utskottet har inte haft några invändningar mot vad regeringen redovisat.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Försvarets radioanstalt (FRA) har viktiga uppgifter inom informationssäkerhetsområdet. MSB ska stödja och samordna arbetet med samhällets informationssäkerhet samt analysera och bedöma omvärldsutvecklingen inom området. FRA ska ha hög teknisk kompetens när det gäller informationssäkerhetstjänst och stödja statliga myndigheter m.fl. inom området.

### *Luftförsvarsutredning*

Luftförsvaret är en mycket väsentlig del av Sveriges försvarsförmåga och utgör också ett viktigt element i våra internationella försvarssamarbeten. Luftförsvaret innefattar system för att upptäcka och varna för samt bekämpa anfallande flygplan och robotar. För att upptäcka, följa och identifiera mål används främst radar och signalspaning. För bekämpning används stridsflyg och luftvärn. Genomgående utnyttjas ett kvalificerat datorstöd för analys av radarbilder, överföring av data samt ledning.

Stridsflygsystem är mycket komplexa system med långa utvecklingstider (10–15 år) och mycket långa livscyklar (50–60 år). Det är därför viktigt att ha en långsiktig strategi för vilka förmågor Sverige behöver och för hur anskaffningen av kostnadseffektiva system kan genomföras.



Teknikutvecklingen ger ständigt nya möjligheter. Flygsystem kan i framtiden förmodligen vara både bemannade och obemannade. Få länder i dag utvecklar egna stridsflygsystem. Utvecklingen pekar mot en ytterligare integrering av utvecklingskapacitet och stärkt samarbete mellan länder.

#### *Luft- och sjöövervakning*

Regeringen framhåller i propositionen Ett användbart försvar (prop. 2008/09:140) att den vill fortsätta med en regional samordning avseende *luft- och sjöövervakning* genom att dels stärka de bi- och multilaterala överenskommelser som finns inom området, dels ingå ytterligare överenskommelser där så behövs.

I Stoltenberg rapporten från februari 2009 föreslås att de nordiska länderna tar ett ansvar för luftövervakning och luftpatrullering över Island. Det föreslås vidare att det etableras ett nordiskt system för övervakning och varning i de nordiska havsområdena. Inom EU pågår ett arbete som syftar till en gemensam sjöövervakning.

#### *Hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna*

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet våren 2009 innebär att hemvärdet utvecklas genom att vissa hemvärnsförband ges en hög generell tillgänglighet och utvecklas till nationella skyddsstyrkor. Hemvärdet bör bestå av ca 22 000 personer. Antalet hemvärnsbataljoner ska vara 40. De nationella skyddsstyrkorna har ökade krav på användbarhet och tillgänglighet. De nationella skyddsstyrkorna utvecklas ur hemvärdets insatsförband och de ska kunna användas som förband även i fred.

Hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna är en viktig del av Sveriges försvar och löser nationella uppgifter såsom skydd och bevakning av skyddsobjekt och av viktig infrastruktur samt ger stöd till samhället.

Personalen i de nationella skyddsstyrkorna bör ha tjänstgöringsskyldighet även i fred. Detta stärker hemvärdets förmåga att vara ett instrument i nationell krishantering liksom dess förmåga att stödja det övriga samhället.

Hemvärdet kommer att ha en betydelsefull roll genom sin närvaro med militära förband i särskilt viktiga geografiska områden samt vara en viktig militär resurs i händelse av ett försämrat säkerhetspolitiskt läge.

Utvecklingen av de nationella skyddsstyrkorna innebär en betydande ambitionshöjning.

#### *Nya helikoptrar som stöd till civil verksamhet*

Riksdagen har bemyndigat regeringen att under 2010 besluta om anskaffning av ett nytt medeltungt helikoptersystem (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, rskr. 2009/10:348).

Försvarsministern lämnade svar på en skriftlig fråga om Försvarsmaktens inköp av nya medeltunga helikoptrar och samhällets förmåga att hantera kriser i oktober 2010.

Försvarsministern svarade att i händelse av kris är en effektiv och snabb samordning mellan civila och militära aktörer av största vikt men att stöd till civil verksamhet inte är dimensionerande för Försvarsmakten. Militärhelikopterutredningen konstaterade i sitt slutbetänkande i juni i år att ytterligare medeltunga helikoptrar innebär att helikopterbataljonens förmåga att stödja samhället med helikoptertransporter kommer att öka betydligt.

### Utskottets ställningstagande

Det inte aktuellt att införa något *nytt vapenslag* inom informationskrigföringsområdet för Försvarsmakten. Utskottet föreslår därmed att motionen *avslås*.

Det bör utredas hur *luftförsvaret* ska utformas långsiktigt för att det ska kunna möta framtida operativa krav.

Riksdagen har beslutat att det ska finnas 100 stridsflygplan JAS 39 Gripen C/D. Enligt budgetpropositionen för 2011 bedömer regeringen att den operativa livslängden för JAS 39 C/D kommer att vara uppnådd mellan 2020 och 2025. Riksdagen har vid olika tillfällen, senast i samband med att försvarets budget fastställdes för 2011, beslutat att en viss uppgradering får ske av JAS 39 C/D. Riksdagen har samtidigt beslutat att 10 JAS 39 Gripen C/D får utvecklas till en E/F-version om Brasilien eller något annat land väljer att anskaffa JAS 39 Gripen.

Det är 44 år sedan den förra utredningen om luftförsvaret gjordes i Sverige (1967). Det bör nu tas ett nytt helhetsgrepp. En luftförvarsutredning bör tillsättas för att utreda vårt framtida luftförsvaret. Utredningen bör ha ett längre tidsperspektiv, ta sikte på tiden efter 2040 och integrera dagens beslut med morgondagens tekniska utveckling och system. Utredningen bör också beakta behovet av internationellt forsknings- och utvecklings- och materielsamarbete. Avvägning av luftstridskrafter bör göras mot andra operativa behov i Försvarsmakten inom ramen för ett balanserat försvar och en balanserad ekonomi. Andra alternativ till flygstridskrafter bör också beaktas. En luftförvarsutredning bör beakta vad som framkommer i de studier om framtida flygsystem (Future Air Systems 2035+) som European Defence Agency (EDA) påbörjat.

Ett beslut om utformningen av det framtida luftförsvaret kommer att innebära synnerligen omfattande och långtgående ekonomiska åtaganden för staten. Därför bör det tillsättas en parlamentarisk luftförvarsutredning. Riksdagens partier bör ges möjlighet att delta i utformningen av kommittédirektiven till utredningen.

Förslag om mer omfattande förändringar av flygstridskrafterna bör därför underställas riksdagen i en proposition.

Ett ställningstagande till luftförsvarets framtida utformning och stridsflygplanens förmågeutveckling på lång sikt kan göras t.ex. i samband med nästa inriktningsbeslut.

Motionen om en kommitté om flygvapnets framtid är därmed delvis tillgodosedd och bör således *bifallas delvis*.

Vad som ovan anförs bör riksdagen *tillkänna* för regeringen som sin mening.

Utskottet understryker vikten av att de nordiska och baltiska länderna fördjupar och utvecklar samarbetet när det *gäller luft- och sjöövervakning*. Motionen är delvis redan tillgodosedd. Utskottet *avstyrker* därför motionen.

Motionen om *hemvärnet* är genom det försvarspolitiska inriktningsbeslutet delvis tillgodosedd. Den behöver *inte bifallas*.

Utskottet delar de synpunkter som försvarsministern anför om nya medeltunga *helikoptrar* i Försvarsmakten. Dessutom vill utskottet understryka att Försvarsmakten i enlighet med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet våren 2009 ska stödja samhället med sina helikoptrar. Utskottet *avstyrker* motionen.

## Grundorganisationen

### Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionerna.

Jämför reservation 2 (SD).

## Motionerna

*Eva Flyborg (FP)* anser i *motion 2010/11:Fö222* att det behövs en integrerad garnison i Göteborg. Amfibieregementet bör återupprättas och helikopterskvadronen återigen förläggas till Säve. Korvetter och minröjare bör återföras till hemmahamnen Göteborg. Stadsjägarkonceptet för strid i stad och mot terrorhot bör utvecklas. Inte minst den marina kompetensen måste tillvaratas. Ett *återupprättat starkt försvar för Göteborg* är viktigt för hela Sverige.

*Sten Bergheden (M)* föreslår i *motion 2010/11:Fö245* att ett *centrum för territoriell militär ledning* ska förläggas till Skövde. Det är den mest naturliga platsen eftersom Skövde är en av försvarets mest betydelsefulla garnisons- och utbildningsorter. Skövde ingår också i en av landets förbandstättaste regioner.

*Urban Ahlin m.fl. (S)* framhåller i *motion 2010/11:Fö247* vikten av att kunskapen vid *regementena i Såtenäs, Skövde och Karlsborg* tas till vara. I tidigare försvarsbeslut har det varit en målmedveten strävan mot större enheter för att skapa en rationell organisation. Arbetet mot ökad integriering och samordning i garnisoner bör fullföljas.

*Krister Hammarberg (M)* anser i *motion 2010/11:Fö250* att regeringen bör överväga att *flytta helikopterflottiljen från Linköping/Malmen till Luleå/Kallax*. Det finns flera skäl till en sådan förflyttning, bl.a. möjligheterna att samverka med arméförband och förmågan att kunna agera i subarkrisk miljö.

### **Bakgrund och tidigare behandling**

Riksdagen beslutade om *grundorganisationen* i samband med det försvarspolitiska beslutet i december 2004 (bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2008/09:143). Riksdagen fastställde vilka förband som skulle läggas ned, omlokaliseras respektive inrättas. Riksdagen beslutade också om omfattningen av grundorganisationen och förbandens lokalisering. I det sammanhanget beslutades att Försvarsmaktens helikopterflottilj skulle vara lokaliserad till Linköping/Malmen.

Ett enigt försvarsutskott har tidigare avstyrkt liknande *motioner* som den om försvaret av *Göteborg* (bet. 2009/10:FöU8 och bet. 2008/09:FöU10) och den om *Såtenäs, Skövde och Karlsborg* (bet. 2008/09:FöU10).

Regeringen har i budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1) anmält att Försvarsmakten fr.o.m. 2013 kommer att inrätta fyra *regionala staber* som bl.a. ska samordna den markterritoriella verksamheten. Det är således inte riksdagen som beslutar om lokaliseringen av de regionala staberna.

### **Utskottets ställningstagande**

Det är för närvarande inte aktuellt med några *grundorganisationsändringar* av det slag som motionärerna föreslår. Motionerna bör därför *avslås*.

## **Kvinnor, fred och säkerhet**

### **Utskottets förslag i korthet**

Utskottet konstaterar att andelen kvinnor i Försvarsmakten är otillräckligt.

Motionerna avstyrks.

Jämför reservation 3 (S, MP, V).

### **Motionerna**

*Eva Flyborg m.fl. (FP)* föreslår i *motion 2010/11:U236* att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i Sveriges internationella styrkor (*yrkande 7*). Vidare bör genusfrågor få ett större utrymme i utbildningen av insatsstyrkorna (*yrkande 8*).

*Hans Linde m.fl. (V)* anser i *motion 2010/11:U296* att regeringen ska arbeta för att nå en jämnare könsfördelning inom Försvarsmakten (*yrkande 18*). Resurser måste satsas på utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820, både vad gäller den personal som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer (*yrkande 19*). Målet vid fredsbevarande insatser bör vara att minst 40 % av deltagarna är kvinnor, och regeringen bör sätta upp mål och delmål för att nå den siffran (*yrkande 21*). Berörda myndigheter vid internationella insatser bör upprätta handlingsplaner för att genomföra resolution 1325 (*yrkande 22*).

## Bakgrund

Försvarsutskottet och det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet har många gånger framfört den stora betydelsen av *FN-resolutionerna 1325 (2000) och 1380 (2008)* om kvinnor, fred och säkerhet och att de omsätts inom försvaret. Försvarsutskottet har också vid många tillfällen klargjort sin bestämda uppfattning om vikten av att andelen kvinnor i Försvarsmakten ökar.

I Försvarsmaktens årsredovisning för 2010 redogörs för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 och 1820 samt ett genusperspektiv i de internationella insatserna. Detta arbete fortsatte under 2010. Genomförings- och utvecklingsarbetet har utgått från regeringens handlingsplan för perioden 2009–2012. Andelen kvinnor som tjänstgjorde i internationella operationer under 2010 var ca 9 %, vilket är en viss ökning jämfört med 2009.

Av årsredovisningen framgår vidare att andelen kvinnor i Försvarsmakten varierar mycket mellan olika personalkategorier. Andelen kvinnliga yrkesofficerare var 4,9 % medan andelen civilanställda kvinnor var 37,9 %. Andelen kvinnliga rekryter var 20,6 %. Totalt för samtliga personalkategorier fanns det endast 13,2 % kvinnor i Försvarsmakten 2010.

Överbefälhavaren (ÖB) framhöll vid ett sammanträde i försvarsutskottet den 10 mars 2011 att han anser att andelen kvinnor i Försvarsmakten är otillräckligt. Historiskt sett har enligt ÖB värnplikten för män inneburit att andelen kvinnor i försvaret påverkats negativt. Det nya personalförsörjningssystemet innebär större möjligheter att öka andelen kvinnor. Försvarsmakten vidtar nu åtgärder i rekryteringen för att förbättra förhållandena.

## Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Försvarsmakten på ett ambitiöst sätt genomför *FN-resolutionerna 1325 och 1380* i sin verksamhet. Utskottet förutsätter att detta arbete fortsätter.

Utskottet konstaterar att andelen *kvinnor i Försvarsmakten* är otillräckligt. Utskottet utgår från att Försvarsmakten ytterligare intensifierar sina åtgärder för att öka andelen. Detta är en mycket viktig fråga som utskottet kommer att följa noga.

Motionerna *avstyrks* av utskottet.

## Internationellt försvarsindustrisamarbete och militära kompetensnätverk

### Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionerna.

### Motionerna

*Yvonne Andersson (KD)* anser i *motion 2010/11:Fö229* att Sveriges *internationella samarbete inom flygindustrin* bör utvecklas. Sverige bör öka sitt samarbete med framväxande länder, t.ex. Indien. Ett närmare samarbete inom flygindustrin skulle stärka Sverige som framgångsrik industri- och tjänstenation.

*Staffan Anger (M)* framhåller i *motion 2010/11:Fö243* att regeringen bör se över möjligheterna att främja utvecklingen av *militära kompetensnätverk* i Sverige. Sådana nätverk har etablerats inom olika högteknologiska områden.

### Bakgrund

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009 innebär att det *internationella samarbetet inom materielområdet* bör öka. Möjligheter till samarbete bör utnyttjas om de leder till att man uppnår ett eller flera av följande resultat: ökad operativ effekt, förbättrad interoperabilitet, kostnadsdelning eller tillgång till kompetens vi inte själva har möjlighet att bygga upp eller på annat sätt kan få tillgång till.

Utskottet framhöll i utlåtande 2008/09:FöU3 Strategi för en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri vikten av produktiva samarbeten och utbyten med tredjeländer. Utskottet underströk att EU bör verka för goda relationer med omvärlden på det försvarsindustriella området.

Regeringen anför i sin forskningspolitiska proposition Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) att *försvaret* i stor utsträckning *samverkar* med det *civila samhällets forskningsaktörer* för att nyttiggöra kunskap och resurser som finns tillgängliga där. Regeringen framhåller också att det finns många områden där kunskap från försvarstillämpningar kan ge bidrag till civila frågeställningar och att det finns potential att bredda kompetenser som kan nyttjas såväl civilt som militärt. Ett ökat kun-

skapsutbyte mellan försvarssektorn och samhällets övriga sektorer, där mer av resultaten från respektive sektor kommer andra till del, kan vara gynnsamt för det nationella kunskapsläget som helhet.

### Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av den försvarspolitiska inriktningspropositionen som utskottet ställt sig bakom och vad utskottet framhåller i utlåtande 2008/09:F6U3 anser utskottet att motionen om *internationellt industrisamarbete* delvis är tillgodosedd.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i den forskningspolitiska propositionen. Motionen om *kompetensnätverk* är därmed också delvis tillgodosedd.

Motionerna avstyrks därför.

## Nordiska stridsgruppen

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen har tidigare tillkännagivit att riksdagen ska godkänna Sveriges fortsatta medverkan i EU:s stridsgrupper. Utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige ska bidra till EU:s stridsgrupper efter 2011.

Den socialdemokratiska motionen är med vad utskottet anför till stor del redan tillgodosedd och behöver inte godkännas. Motionen från Sverigedemokraterna bör avslås.

Utskottet föreslår att Riksrevisionens redogörelse läggs till handlingarna.

Jämför reservationerna 4 (S, MP, V) och 5 (SD).

### Riksrevisionens styrelses redogörelse

Riksrevisionen har granskat förbandsuppbyggnaden av stridsgruppen NBG08. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten *Den nordiska stridsgruppen 2008 – en del av EU:s snabbinsatsförmåga* (RiR 2010:20). Riksrevisionens granskning visar på flera brister i styrningen av förbandsuppbyggnaden NBG08. Regeringens och Försvarsmaktens arbete med stridsgruppen organiserades och styrdes inte på ett effektivt sätt. Granskningen visade på brister i såväl personalförsörjning, materieförsörjning som samövning. Riksrevisionen bedömer vidare att regeringen inte gav riksdagen en rättvisande bild av uppbyggnaden av den första nordiska stridsgruppen.

Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser är enligt styrelsen allvarliga. Styrelsen ser särskilt allvarligt på den bristande informationen till riksdagen. Det var först under hösten 2007 som regeringen informerade riksdagen.

gen om att utformningen av stridsgruppen förändrats kraftigt. Så sent som hösten 2008 meddelade regeringen att kostnaderna för NBG08 blev ”avsevärt dyrare än planerat”. Riksdagens intentioner med förberedelserna och genomförandet av NBG08 var att de skulle genomföras i enlighet med den inriktning som redovisades i regeringens proposition 2004 (prop. 2004/05:5, bet. 2004/05:FöU4, 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143). Det är enligt styrelsen viktigt att riksdagen alltid informeras om avvikelser av den här karaktären så att den ges möjlighet att ta ställning till de förändrade förutsättningarna.

Riksrevisionen avser att göra en uppföljningsgranskning av den nordiska stridsgruppen 2011 (NBG11) och kommer då att granska de effekter som NBG08 haft för såväl uppbyggnaden av den nya stridsgruppen 2011 som försvarets arbete med att ställa om till ett insatsförsvaret. Styrelsen förutsätter att regeringen och Försvarsmakten beaktar och tar till vara Riksrevisionens iakttagelser från granskningen och utvecklar sin information och redovisning till riksdagen i kommande projekt.

### **Motionerna**

*Håkan Juholt m.fl.* begär i *motion 2010/11:Fö6 (S)* med anledning av Riksrevisionens rapport att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om ett eventuellt fortsatt svenskt deltagande i EU:s stridsgrupper (*yrkande 1*). Regeringen ska dessutom återkomma till riksdagen och redovisa hur man fortsättningsvis bättre styr beslutsfattandet om det svenska deltagandet i EU:s stridsgrupper när det gäller ambitionsnivå, ekonomi, organisation, uppgifter m.m. (*yrkande 2*). Vidare ska regeringen återkomma med förslag på hur regeringen och Försvarsmakten regelbundet och med större tydlighet ska informera riksdagen om ambitioner och konsekvenser för Sveriges militära medverkan i den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (*yrkande 3*).

*Mikael Jansson och Richard Jomshof* framhåller i *motion 2011/11:Fö5 (SD)* att det är tydligt att stridsgruppen inte har förmått utvecklas till en praktiskt användbar styrka, på grund av långvariga problem med rekrytering och materielanskaffning. Informationen om att NBG08 hade spräckt sina kostnadsramar vidarebefordrades inte av regeringen till riksdagen.

Det är av stor vikt att riksdagen hålls informerad om utvecklingen inom alla förband som sätts upp för utrikes tjänst och att denna avrapportering görs utan att regeringen försöker dölja kostnadsförändringar eller förändrade målsättningar. Vad som anförs om förbättrad avrapportering bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.



## Bakgrund

### *Proposition 2004/05:5 Vårt framtida försvar*

Regeringen föreslog i propositionen att Försvarsmakten skulle utveckla ett svenskt bidrag till en *multinationell snabbinsatsstyrka* under svensk ledning som en del av EU:s snabbinsatsförmåga. Inriktningen var att förbandet skulle vara operativt senast den 1 januari 2008.

Regeringens skrev i propositionen att ett svenskt bidrag till EU:s snabbinsatsförmåga är av stor vikt och ansåg att Sverige, senast den 1 januari 2008, skulle bidra med styrkor till en snabbinsatsstyrka, i första hand tillsammans med Finland.

Inriktningen var att Sverige skulle ta det sammanhållande ansvaret för planering och genomförandet samt ansvaret för manöverenheter och lednings- och logistikfunktionerna, inklusive styrkans högkvarter. Ett *svenskt bidrag* kan i detta sammanhang uppgå till *ca 1 100 personer*. *Kostnaderna* för ett sådant svenskt bidrag bedömdes då preliminärt uppgå till *ca 1 miljard kronor* per år när styrkan är operativ. Det inkluderade kostnader för utbildning, beredskap, materiel och insatser m.m. Regeringen avsåg att återkomma med en redovisning av de bedömda kostnaderna när styrkans närmare utformning var klarlagd.

### *Försvarsutskottets betänkande 2004/05:FöU4 Sveriges försvarspolitik 2005–2007*

Utskottet framhöll i betänkandet att Försvarsmakten skulle utveckla ett svenskt bidrag till en multinationell snabbinsatsstyrka under svensk ledning som en del i EU:s snabbinsatsstyrka. Förbandet skulle vara operativt senast den 1 januari 2008. På längre sikt, någon gång mellan 2010 och 2012, skulle en egen svensk snabbinsatsstyrka kunna vara organiserad.

Utskottet utgick från att regeringen successivt informerar riksdagen om hur arbetet med att bygga upp en svensk snabbinsatsförmåga framskrider.

Riksdagen *godkände* regeringens förslag i fråga om internationell förmåga (rskr. 2004/05:143).

### *Budgetpropositionen för 2009 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap (prop. 2008/09:1)*

Regeringen angav i propositionen att erfarenheterna av arbetet med den nordiska stridsgruppen visar på ett behov av förstärkt förmåga att planera för de krav och kostnader som uppgifter i ett insatsförsvar ställer. Utgifterna för uppbyggnaden av NBG består av personal-, utbildnings-, hyres- och materielutgifter. Dessa är delkomponenter i förbandsuppbyggnaden och därför inte utbrytbara. Sammantaget redovisade dock Försvarsmakten att *utgifterna för NBG blivit avsevärt högre än planerat*, bl.a. kopplat till ett större antal anställda soldater, fler övningsdygn än planerat samt högre materielutgifter.

*Regeringens skrivelse 2007/08:5 Redogörelse för svenskt deltagande i den nordiska stridsgruppen*

I skrivelsen lämnade regeringen en redogörelse för arbetet med den nordiska stridsgruppen inför dess beredskapsperiod den 1 januari–30 juni 2008. Regeringen redogjorde för stridsgruppernas roll inom ramen för Europeiska unionens militära krishanteringsförmåga och beskrev den nordiska stridsgruppens planerade sammansättning samt Sveriges roll som ramnation.

Beträffande några av de frågor som Riksrevisionen senare tagit upp i sin rapport redovisade regeringen:

Den nordiska stridsgruppen 2008 och till den knutna stöd- och ledningsresurser består sammantaget av cirka 2 850 personer varav 2 350 är svenskar.

Bemanningsläget i de svenska delarna av stridsgruppen är tillfredsställande och bedöms inte påverka förbandets operativa användbarhet.

Huvuddelen av stridsgruppens materiel har levererats. Det finns fortsatt förseningar som rör leveranser av viss nyinförskaffad materiel. Dessa förseningar bedöms inte påverka förbandets operativa förmåga.

Tillgången till flygtransporter är ett problem för de flesta länder som bidrar till EU:s stridsgrupper. En eventuell brist på strategiska och taktiska flygtransporter leder i första hand till att insatstiden för stridsgruppen blir något längre. En eventuell brist på flygtransporter bedöms dock inte omöjliggöra en insats med den nordiska stridsgruppen.

*Sammansatta försvars- och utrikesutskottets betänkande 2007/08:UFöU3  
Svenskt deltagande i den nordiska stridsgruppen*

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlade i betänkandet regeringens skrivelse 2007/08:5 om den nordiska stridsgruppen 2008.

Utskottet konstaterade att *upprättandet* av stridsgruppen sker i enlighet med 2004 års säkerhets- och försvarspolitiska beslut och de överväganden och analyser som ligger till grund för detta beslut.

Utskottet noterade att regeringen och Försvarsmakten vid flera tillfällen hade informerat riksdagen om arbetet med den nordiska stridsgruppen och att frågor rörande strategisk respektive taktisk transportkapacitet fanns utförligt redovisade i skrivelsen. Utskottet förutsatte att det kontinuerligt skulle hållas underrättat angående stridsgruppens utveckling och användning.

Riksdagen beslutade att lägga regeringens skrivelse till handlingarna (skr. 2007/08:109).

*Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2010/11:UFöU2  
Svenskt deltagande i den nordiska stridsgruppen 2011*

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlade i betänkandet regeringens skrivelse 2010/11:27 om svenskt deltagande i den nordiska stridsgruppen 2011.

Utskottet konstaterade att regeringen sedan riksdagens beslut (rskr. 2004/05:143) om att utveckla ett svenskt bidrag till en multinationell snabbinsatsstyrka hade informerat riksdagen löpande om möjliga beredskapspe-

rioder för styrkan. I det fall stridsgruppen skulle användas och sändas ut krävdes ett godkännande av riksdagen enligt 10 kap. 9 § regeringsformen. Att riksdagen ger regeringen bemyndigande att sända en väpnad trupp på uppdrag i ett annat land är ett beslut som innebär ett betydande ansvar för den personal som ingår i styrkan och för de finansiella åtaganden det innebär samt ett långtgående politiskt åtagande mot EU och de övriga medverkande länderna. Det är därför viktigt att beslut om att ställa resurser i form av bidrag till EU:s stridsgrupper till förfogande är väl förankrade i riksdagen. I syfte att ytterligare tydliggöra denna förankring ansåg utskottet därför att det var lämpligt att regeringen återkom till riksdagen med förslag om hur Sverige skulle bidra till EU:s stridsgrupper efter 2011. Detta föreslog utskottet att *riksdagen skulle ge regeringen till känna*.

Utskottet betonade att ett fortsatt deltagande i EU:s stridsgrupper även efter 2011 var i linje med den roll som utskottet ansåg att Sverige skulle fylla inom EU:s snabbinsatsberedskap.

*Riksdagen tillkännagav* (rskr. 2010/11:100) för regeringen som sin mening vad utskottet anförde om att det är lämpligt att *regeringen återkommer till riksdagen* med förslag om hur Sverige ska bidra till *EU:s stridsgrupper efter 2011*.

#### *Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik*

*Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik* (ESFP) har genomgått en omfattande utveckling de senaste åren. Ett antal militära insatser har genomförts globalt inom ramen för EU. Sverige har bl.a. deltagit i den maritima insatsen Atalanta utanför Somalia. Krishanteringskapaciteten inom EU bygger på de förband som medlemsländerna ställer till EU:s förfogande. EU har byggt upp en förmåga till snabbinsatser genom de stridsgrupper som kontinuerligt står i beredskap. Sverige ledde en sådan stridsgrupp under det första halvåret 2008 och leder nu en annan under det första halvåret 2011.

#### *Information från Riksrevisionen*

*Riksrevisionens rapport* Den nordiska stridsgruppen 2008 – en del av EU:s snabbinsatsförmåga (RiR 2010:20) föredrogs muntligt för utskottet av företrädare för Riksrevisionen i november 2010.

#### *Information från Försvarsmakten om den nordiska stridsgruppen 2011*

Representanter från Försvarsmakten redovisade läget i den *nordiska stridsgruppen 2011* för utskottet den 29 mars 2011.

## Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Riksrevisionen i rapporten kritiserar hur regeringen och Försvarsmakten styrt uppbyggnaden av den första nordiska stridsgruppen. Riksrevisionen ser särskilt allvarligt på den bristande informationen till riksdagen.

Utskottet håller med om att styrningen av hur stridsgruppen organiserades kunde ha skett på ett avsevärt bättre sätt. Organisationen har vuxit på ett sätt som inte alls var avsikten från riksdagens sida när man godkände att den skulle få sättas upp. Antalet svenska soldater ökade sålunda kraftigt från de ca 1 100 som angavs i propositionen till de 2 350 svenska soldater som redovisades i regeringens skrivelse 2007/08:5.

Enligt utskottet har det uppenbarligen funnits brister i beslutsprocessen då organisationen expanderade. Det gäller t.ex. avsaknad av formella beslut och svårighet att spåra hur beslut fattats.

Den första nordiska stridsgruppen sattes upp inom ramen för Försvarsmaktens dåvarande insatsorganisation vilken utgjordes av värnpliktsförband som inte kunde nyttjas i förband som stridsgruppen. Den kom att utgöra en viktig del i arbetet med Försvarsmaktens insatsorganisation som beslutades av riksdagen i samband med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet våren 2009 (bet. 2008/09:FöU10).

Utskottet erfar att Försvarsmakten i samverkan med Försvarsdepartementet och med stöd av Ekonomistyrningsverket har vidtagit åtgärder för att förbättra sin ekonomiska styrning. Regeringen har fattat beslut om en rad uppdrag till Försvarsmakten och Ekonomistyrningsverket för att förbättra den interna styrningen och kontrollen inom myndigheten.

Utskottet delar Riksrevisionens uppfattning att informationen till riksdagen kunde ha varit bättre. Riksdagen godkände ursprungligen regeringens förslag att få sätta upp en stridsgrupp mot bakgrund av att den skulle få kosta ca 1 miljard kronor. Regeringen har därefter angett i budgetpropositionen för 2009 att utgifterna blivit avsevärt högre än planerat, men inte hur mycket. Riksrevisionen redovisar i sin rapport att kostnaderna för stridsgruppen blev fyra gånger högre än vad regeringen angav i propositionen 2004.

I enlighet med riksdagens tillkännagivande från hösten 2010 (bet. 2010/11:UFöU2, rskr. 2010/11:100) ska riksdagen godkänna Sveriges fortsatta medverkan i EU:s stridsgrupper. Utskottet förutsätter att riksdagen även i fortsättningen kommer att informeras kontinuerligt om stridsgruppens utveckling och användning.

Stridsgrupperna är en vital del av EU:s militära krishanteringsförmåga inom ramen för den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken.

Den socialdemokratiska motionen är med vad utskottet anför till stor del redan tillgodosedd och behöver *inte godkännas*. Motionen från Sverigedemokraterna bör *avslås*. Utskottet föreslår att Riksrevisionens redogörelse läggs till handlingarna.

# Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

## 1. Luftförsvarsutredning, punkt 3 (M, FP, C, KD)

av Cecilia Widegren (M), Hans Wallmark (M), Annicka Engblom (M), Anders Hansson (M), Staffan Danielsson (C), Johan Forssell (M), Mikael Oscarsson (KD) och Eva Flyborg (FP).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2010/11:F6210 av Peter Rådberg och Bodil Ceballos (båda MP).

### *Ställningstagande*

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner från Miljöpartiet om en luftförsvarsutredning (bet. 2009/10:FöU1). Utskottet var inte berett att förorda att underlag om flygstridskrafternas framtid ska tas fram genom en parlamentarisk utredning. Detta sker inom ramen för det utredningsarbete som Försvarsmakten har initierat om flygstridskrafternas långsiktiga utveckling.

En utdragen luftförsvarsutredning kan riskera viktig industriell kompetens och därmed hota möjligheterna för ett vidmakthållande och en fortsatt utveckling av JAS Gripen.

Ett mer omfattande förmågelyft av JAS 39 Gripen kommer att krävas om flygsystemets operativa effekt ska kunna bibehållas och kunna operera till 2040. Utskottet har sedan tidigare ställt sig bakom en uppgradering av tio JAS 39 Gripen C/D till E/F enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1), förutsatt att Brasilien, eller någon annan nation, väljer att gå vidare med förhandlingar efter ett beslut om att skaffa ett nytt flygsystem.

Vi förutsätter liksom tidigare att regeringen återkommer med en proposition till riksdagen om det på sikt krävs att JAS 39 Gripen C/D ges en höjd operativ förmåga.

Riksdagens oppositionspartier drev vid årskiftet igenom ett beslut om att minska Regeringskansliets ram med 300 miljoner kronor i förhållande till förslaget i budgetpropositionen för 2011. Detta innebär att Regeringskansliets resurser till utredningar och beredning av lagförslag är mer begränsade än vad som annars hade varit fallet.

Mot bakgrund av detta ställer vi oss emot att, genom tillkännagivanden som det aktuella, ålägga regeringen ytterligare uppgifter. Det är inkonsekvent av de fyra oppositionspartierna att kräva mer utredningsarbete samtidigt som de föreslagit och drivit igenom besparingar.

Med anledning av att riksdagen har beslutat om besparingar på Regeringskansliet tvingas nu Försvarsdepartementet till en avsevärd minskning av personalkostnaderna. Minskningen sker utifrån en för Försvarsdepartementet redan ansträngd situation avseende resurser och personal.

Försvarsdepartementets budget för utredningar är intecknade för pågående och planerade utredningar där flertalet är riksdagsbundna. Detta begränsar departementet resursmässigt när det gäller möjligheter att initiera ytterligare utredningar, exempelvis en parlamentarisk utredning. En parlamentarisk utredning skulle kunna jämföras kostnadmässigt med Försvarsberedningen som i genomsnitt har kostat 3,5 miljoner kronor årligen.

Utskottet har i tidigare betänkande (2010/11:FöU2) gett regeringen till känna om ytterligare en utredning samt en översyn om brandskydd och rekrytering av deltidbrandmän. Vi förutsätter nu att oppositionen i sin budget prioriterar högre kostnader för utredningar och översyner.

Utskottets beslut kan komma att ytterligare påverka Försvarsdepartementets förutsättningar att professionellt bereda ärenden för riksdagen.

Motionen om luftförsvarsutredning bör avslås.

## **2. Grundorganisationen, punkt 4 (SD)**

av Mikael Jansson (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fö222 av Eva Flyborg (FP) och  
avslår motionerna

2010/11:Fö245 av Sten Bergheden (M),

2010/11:Fö247 av Urban Ahlin m.fl. (S) och

2010/11:Fö250 av Krister Hammarbergh (M).

### *Ställningstagande*

Försvaret av Göteborg är av strategisk vikt för Sverige med hänsyn taget till Göteborgs hamn där export- och importflödet är av stor nationell betydelse. Göteborg är Sveriges andra största stad.

Mot den bakgrunden är avrustningen av Göteborg riskabel för vår nationella trygghet. Göteborgs försvar behöver återta, vidareutveckla och samordna sin försvarsförmåga.

Motion 2010/11:Fö222 föreslår

- att Amf 4 återupprättas som marint säkerhetsförband
- att 12:e helikopterskvadronden återigen förläggs till Säve
- att korvetter och minröjare återförs till hemmahamn i Göteborg
- att stadsjägarkonceptet för strid i stad och mot terrorhot utvecklas.

Dessa förslag är naturliga första steg i att stärka försvarsförmågan i Göteborg.

Motion 2010/11:Fö222 bör bifallas. Övriga motioner om grundorganisationen bör avslås med vad utskottet anför.

Riksdagen bör *tillkännage* för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

### **3. Kvinnor, fred och säkerhet, punkt 5 (S, MP, V)**

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Eva Sonidsson (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:U296 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 18, 19, 21 och 22 samt avslår motion

2010/11:U236 av Eva Flyborg m.fl. (FP) yrkandena 7 och 8.

#### *Ställningstagande*

Det svenska försvaret styrs av manliga värderingar med män i beslutande ställning. Det finns siffror som säger att bara 5 % svenska soldater som befinner sig i beväpnad utlandsinsats är kvinnor samt att så få som 18 % av försvarets alla anställda, civil personal inkluderat, är kvinnor. Av den svenska försvarsmaktens officerare är, år 2010, bara 4,5 % kvinnor.

Bortsett från att bredare kompetens och fler människors erfarenheter, dvs. både kvinnors och mäns, alltid bör tas till vara är det av jämställdhets-skäl viktigt att öka andelen kvinnor i försvaret. Inte minst motiverar inriktningen mot att försvaret får allt fler internationella uppdrag att kvinnor rekryteras i större omfattning.

Fler kvinnor inom det svenska försvaret innebär också att det finns fler kvinnor som kan delta i internationella uppdrag. Dessutom finns alarmerande rapporter som visar att närvaron av enbart manliga fredsbevarande styrkor gör att förekomsten av prostitution ökar. Regeringen bör arbeta för att nå en jämnare könsfördelning inom Försvarsmakten.

När svenska kvinnor och män nu i allt större utsträckning deltar i fredsbevarande operationer under FN-mandat kommer soldaterna också att möta fler kvinnor som har blivit utsatta för sexuellt våld. För att på ett bra och rättssäkert sätt kunna skydda och stödja dessa kvinnor som utsatts för sexuellt våld krävs gedigen utbildning och förberedelser samt kunskap om kvinnors brist på makt, inflytande och rörelsefrihet.

Förutom att förband som ska tjänstgöra i internationella miljöer kan utsättas för ökade psykiska och fysiska påfrestningar ställs höga krav på det etiska handlandet. Resurser måste satsas på utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820, både vad gäller den personal som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer.

Resolution 1325 syftar till att öka kvinnors deltagande i allt arbete med att förebygga, hantera och lösa väpnade konflikter. En ökad andel kvinnor i t.ex. fredsfrämjande insatser är ett mål i sig. Representation är en viktig byggsten i demokratin och bottnar i rättvisekrav. I dag anser alla riksdagspartier att kvinnor behövs inom försvaret, men inget verkar göras för att skynda på processen. Vänsterpartiet anser att målet vid fredsbevarande insatser bör vara minst 40 % kvinnor och att regeringen bör sätta upp mål och delmål för att nå denna andel.

Förutom en ökad andel kvinnor i fredsfrämjande insatser måste det även till ett genusperspektiv på de internationella insatserna. De berörda myndigheterna, i synnerhet Försvarmakten och Räddningsverket, bör själva upprätta handlingsplaner för att genomföra resolution 1325.

Riksdagen bör tillkänna för regeringen som sin mening vad som anförs om kvinnor, fred och säkerhet.

#### **4. Återkomma om deltagande, styrning och information om den nordiska stridsgruppen m.m., punkt 7 (S, MP, V)**

av Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Eva Sonidsson (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fö6 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–3.



### *Ställningstagande*

Sveriges medverkan och beslutet att vara ramnation för den nordiska stridsgruppen 2008 fattades av riksdagen 2004 på förslag (prop. 2004/05:4) av den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Den nu aktuella stridsgruppen NBG11 har den nuvarande regeringen ensidigt beslutat att sätta upp.

En nyligen genomförd granskning av Riksrevisionen visar att kostnaderna för NBG08 ökade kraftigt i jämförelse med den information som getts till riksdagen. Från 1 miljard kronor till 4 miljarder kronor, utan att Riksrevisionen kunnat finna ett beslut för denna omfattande kostnadsförtydning fattats, varken av regeringen eller Försvarmakten. Riksdagen som har uppgiften att fatta ett sådant beslut har heller inte gjort det.

Lärdom måste dras av de erfarenheter som Riksrevisionen redogör för i sin rapport.

Efter erfarenheterna från NBG08 var det synnerligen angeläget att beslutet om stridsgruppen NBG11 skulle föregås av ett beslut i riksdagen på samma sätt som inför NBG08. Motivet är att det är riksdagen som beslutar om vilka förband som Försvarmakten ska organisera. Nu gällande beslut om dessa fattade riksdagen 2009 och avser förbandsutvecklingen 2014.

Att delta i en av EU:s stridsgrupper, inte minst som ramnation, är ett långtgående politiskt åtagande gentemot EU och de övriga medverkande länderna. Det är vidare ekonomiskt betungande och organisatoriskt krävande för både insats- och grundorganisationen att delta i en sådan, och inte minst att vara den ansvariga sammanhållande nationen.

Dessutom tillkommer de omfattande kostnaderna för en eventuell insats, vilket regeringen i det nu aktuella fallet angivit till 1,1–1,5 miljarder kronor. Därför bör det redovisas för riksdagen vilka konsekvenser ett sådant åtagande får för möjligheterna att genomföra den insatsorganisation som riksdagen har beslutat om och vilken påverkan på materielförsörjningen insatsen kommer att få.

Det måste vara tydligt att det är riksdagen som ska besluta om ett eventuellt deltagande – och på vilket sätt – i EU:s stridsgrupper, inte minst med hänvisning till de politiska åtagandena gentemot EU och övriga länder, samt de ekonomiska konsekvenserna.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ett eventuellt fortsatt svenskt deltagande i EU:s stridsgrupper. Regeringen bör också återkomma till riksdagen och redovisa hur man fortsättningsvis bättre styr beslutsfattandet om det svenska deltagandet i EU:s stridsgrupper när det gäller ambitionsnivå, ekonomi, organisation och uppgifter m.m. Vidare bör regeringen återkomma med förslag på hur regeringen och Försvarmakten regelbundet och med större tydlighet ska informera riksdagen om ambitioner och konsekvenser för Sveriges militära medverkan i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

## 5. Rapportering om utlandsförband, punkt 8 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fö5 av Mikael Jansson och Richard Jomshof (båda SD).

### *Ställningstagande*

Riksrevisionens redogörelse över utfallet av arbetet med den nordiska stridsgruppen 2008 visar att denna, tillsammans med övriga militärexpeditioner utrikes, har utgjort en gökunge i försvarsbudgeten. Det är också tydligt att stridsgruppen inte har förmått utvecklas till en praktiskt användbar styrka, på grund av långvariga problem med rekrytering och materielanskaffning. Informationen om att NBG08 hade spräckt sina kostnadsramar vidarebefordrades inte av regeringen till riksdagen. Detta är allvarligt.

Det svenska försvaret har omvandlats materiellt och strukturellt till ett försvar som inte är anpassat att försvara vårt territorium. Reellt växer det svenska försvaret gradvis in i Natostrukturen, dock utan att detta har kommunicerats till svenska folket eller ens i särskilt hög grad till dess valda representanter. Den allmänna uppfattningen bland mannen på gatan torde fortfarande vara att våra militära styrkor existerar till hemlandets försvar, en uppfattning som bemöts med hån i riksdagsdebatten av företrädare för regeringspartierna.

Det är i ljuset av detta man bör se den bristande avrapporteringen till riksdagen. Det har sedan länge skett en gradvis förskjutning av inriktningen av det svenska försvaret som inte i tillräckligt hög grad har föregåtts av faktabaserade val och tydliga strategiska ställningstaganden. Det är därför av stor vikt att riksdagen hålls informerad om utvecklingen inom alla förband som sätts upp för utrikes tjänst och att denna avrapportering görs utan att regeringen försöker dölja kostnadsförändringar eller förändrade målsättningar. Regeringen bör tillsammans med Försvarsmakten fastställa start- och slutdatum för viktiga faser vid produktionen av nya förband. Det kan gälla exempelvis de operativa ramvillkoren, målsättningsarbetet, behovsättningen, aviseringen, korrigering och dirigeringen.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförs om en förbättrad avrapportering till riksdagen om produktionen av nya förband.

## Särskilt yttrande

### **Luftförsvarsutredning, punkt 3 (SD)**

Mikael Jansson (SD) anför:

Sverigedemokraterna tar ställning för en luftförsvarsutredning. Det är 44 år sedan den förra luftförsvarsutredningen gjordes 1967. Vi behöver en helhetssyn på behov och förutsättningar. En parlamentarisk utredning av luftförsvaret kan ta över två år.

Sverigedemokraterna vill tydligt markera att det under utredningstiden inte behöver vara liktydigt med ett investeringsstopp vare sig på stridsflygs- eller luftvärnssidan. Grundläggande beställningar måste kunna göras av hänsyn både till tydliga brister i försvarsförmågan och till behov av att rädda svensk viktig försvarsindustri.

I statens budget för 2013 bör en första beställning av 10 stycken JAS Gripen i version E/F ingå om inte ÖB:s underlag visar att det finns andra effektivare alternativ. Den första beställningen av version E/F bör göras oavsett om det föreligger en beställning från en annan nation eller inte.

En efterkommande export av den uppgraderade Gripen är inte given men mycket trolig. Tillverkningen av stridsflyg i Linköping efter Gripen kan anses vara helt avhängig av att Gripen utvecklas tills det nuvarande grundkonceptet är helt utnyttjat. Kontinuitet är avgörande.

Med detta särskilda yttrande som en programförklaring instämmer Sverigedemokraterna i utskottets förslag under punkt 3 Luftförsvarsutredning.

BILAGA

## Förteckning över behandlade förslag

### Redogörelsen

Redogörelse 2010/11:RRS9 Riksrevisionens styrelses redogörelse om den nordiska stridsgruppen 2008.

### Följdmotionerna

*2010/11:Fö5 av Mikael Jansson och Richard Jomshof (båda SD):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förbättrad avrapportering till riksdagen om produktionen av nya förband.

*2010/11:Fö6 av Håkan Juholt m.fl. (S):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om eventuellt fortsatt svenskt deltagande i EU:s stridsgrupper.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen och redovisa hur man fortsättningsvis bättre styr beslutsfattandet om det svenska deltagandet i EU:s stridsgrupper när det gäller ambitionsnivå, ekonomi, organisation, uppgifter m.m.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag på hur regeringen och Försvarsmakten regelbundet och med större tydlighet ska informera riksdagen om ambitioner och konsekvenser för Sveriges militära medverkan i den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna.

### Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

*2010/11:U236 av Eva Flyborg m.fl. (FP):*

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i Sveriges internationella styrkor.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genusfrågor bör få ett större utrymme i utbildningen av insatsstyrkorna.

*2010/11:U296 av Hans Linde m.fl. (V):*

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att nå en jämnare könsfördelning inom Försvarsmakten.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser måste satsas på utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820, både vad gäller den personal som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målet vid fredsbevarande insatser bör vara att minst 40 % av deltagarna är kvinnor samt att regeringen bör sätta upp mål och delmål för att nå den siffran.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda myndigheter, i synnerhet Försvarsmakten och Räddningsverket, själva bör upprätta handlingsplaner för implementeringen av resolution 1325.

*2010/11:Fö208 av Göran Pettersson (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Försvarsmakten i uppdrag att inom ramen för 2011 års perspektivstudier redovisa konsekvenserna för Försvarsmakten av en svensk Natoanslutning.

*2010/11:Fö209 av Christer Engelhardt (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Gotland genom sitt geografiska läge i Östersjön kan utgöra platsen för ett strategiskt viktigt arbete i Östersjöregionen.

*2010/11:Fö210 av Peter Rådberg och Bodil Ceballos (båda MP):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt luftförsvars- och flygindustrikommitté i enlighet med motionens intentioner.

*2010/11:Fö217 av Isabella Jernbeck (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om patrullering och sjöövervakning i Östersjön.

*2010/11:Fö218 av Isabella Jernbeck och Finn Bengtsson (båda M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om luftpatrullering och luftövervakning av Baltikum och Island.

*2010/11:Fö221 av Anna SteeleKarlström (FP):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man inom Försvarsmakten från existerande vapenslag bör organisera de enheter som huvudsakligen utför uppgifter relaterade till telekrig i ett nytt vapenslag: e-krig.
2. Riksdagen tillkännager för Regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det nya vapenslaget e-krig bör få det huvudsakliga ansvaret i samhället i såväl fredstid som krigstid för en effektiv samverkan mellan samtliga civila och militära insatser relaterade till e-krig, telekrig, signalspaning, elförsörjning och datakommunikation.

*2010/11:Fö222 av Eva Flyborg (FP):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försvaret av Göteborg och Västsverige.

*2010/11:Fö226 av Otto von Arnold (KD):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hemvärnet och de nationella skyddsstyrkorna i hög grad bör utvecklas till en krishanteringsorganisation.

*2010/11:Fö227 av Kerstin Haglö och Suzanne Svensson (båda S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Försvarsmaktens möjligheter att bistå det civila samhället med helikoptrar.

*2010/11:Fö229 av Yvonne Andersson (KD):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla Sveriges internationella samarbete inom flygindustrin.

*2010/11:Fö237 av Andreas Norlén (M):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att börja planera för att Försvarsmakten ska kunna ge militärt stöd till stater i Sveriges närområde.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att börja planera för att Försvarsmakten ska kunna ta emot militärt stöd vid försvaret av Sverige.

*2010/11:Fö243 av Staffan Anger (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja militära kompetensnätverk i Sverige.

*2010/11:Fö245 av Sten Bergheden (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett centrum för territoriell militär ledning bör förläggas till Skövde.

*2010/11:Fö247 av Urban Ahlin m.fl. (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta till vara kunskapen vid regementena och militärverksamheten i Sätenäs, Skövde och Karlsborg.

*2010/11:Fö250 av Krister Hammarbergh (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att flytta helikopterflottiljen från Malmen till Kallax.